

Яна Гурская
Віцебск

**Нацыянальна-культурны ракурс у адлюстраванні
гістарычных падзей: на прыкладзе рамана
Князьёна Астрожская Ус. Салаўёва і аповесці
Чорная княгіня В. Іпатавай**

Мастацкая літаратура – важны сродак знаёмства з мінулым чалавечтва і пэўнага народа, рэпрэзентацыі пэўнай нацыянальнай рэчаіснасці. Даволі часта да ўвасаблення пэўнай нацыянальнай рэчаіснасці звяртаюцца аўтары, што пішуць пра даўнія часы. Але не кожны твор, у якім згадваюцца гістарычныя падзеі ці гістарычныя асобы, можа быць аднесены да гістарычнага жанру. Пытанне пра мастацкія каноны і сутнасць гістарычных твораў дагэтуль застаецца адкрытым. Парознаму вызначаецца і сам гістарычны жанр. Напрыклад, у *Літаратурным слоўніку* Вячаслава Рагойшы прыводзіцца наступная дэфініцыя гістарычнага жанру: “Сукупнасць літаратурных твораў розных відаў і жанраў, прысвечаных пэўным гістарычным падзеям ці асобам”¹. І сапраўды, яшчэ ў 1927 годзе даследчык Язэп Нусінаў у *Праблемах гістарычнага рамана* вылучаў як галоўныя складнікі гістарычнага жанру час і месца падзей. Прыхільнікамі дадзенага падыходу да азначэння гістарычнага жанру з’яўляюцца і шматлікія літаратуразнаўцы, у тым ліку Л. Аляксандрава, С. Пятроў, В. Аскоцкі, І. Ізотаў, Т. Камароўская і інш. Беларуская даследчыца В. Шынкарэнка да важнейшых прыкмет гістарычнага жанру аднесла наступныя: 1) зварот да мінулага, праз якое аналізуецца асноўная супярэчнасць эпохі; 2) раскрыццё заканамернасцей гістарычнага працэсу ў перспектыве грамадскага развіцця; 3) дакументальнасць асновы; 4) сінтэз гістарычнай праўды з элементамі домыслу, абумоўленасць выдумкі натуральным ходам падзей; 5) выяўленне ў творы гістарычнай канцэпцыі аўтара, асвятленне сувязі паміж мінулым і сучасным як гістарычнай пераемнасці; 6) нарэшце, характэрная эмацыянальная танальнасць, што дасягаецца праз раскрыццё таямнічасці мінулых часоў². Як вядома, “новыя гісторыкі” – прадстаўнікі папулярнага ў 1980–1990-я гады літаратуразнаўчага

¹ В. Рагойша, *Літаратурны слоўнік: тэрміны і паняцці*, Мінск 2009, с. 48.

² В. Шынкарэнка, *Нястомных пошукаў дарога: праблемы паэтыкі сучаснай беларускай прозы*, Мінск 2002, с. 4.

метаду – былі глыбока перакананыя, што гісторыя тэкстуальная, бо можа дапісвацца, падобна да рукапісу, а тэкст – гістарычны, бо на яго ўплывае час напісання. У іх сцвярджэннях шмат пераканальнага.

Нягледзячы на вялікую колькасць манаграфій па пытаннях развіцця гістарычнага жанру, на разнастайнасць поглядаў, сучасныя даследчыкі звяртаюць увагу на шматварыянтнасць і нярэдка метадалагічную антынамічнасць аналізу асаблівасцяў паэтыкі гістарычных твораў. Не губляе актуальнасці даследаванне спецыфікі інтэрпрэтацыі гістарычнай падзей, дзе амплітуда аўтарскай крэатыўнасці можа быць надзвычай шырокай, а нярэдка і палемічнай у адносінах да літаратурных папярэднікаў ці сучаснікаў. Уяўляе навуковую цікавасць таксама даследаванне мастацкай інтэрпрэтацыі адных і тых жа гістарычных падзей прадстаўнікамі розных народаў, бо такім чынам ёсць магчымасць прасачыць уздзеянне на пісьменніка і нацыянальна-ментальнага фактару, і сацыяльна-палітычнай ды культурнай эпістэм.

Беларусь мае багатую і драматычную гісторыю. Дзяржава, што пачала сваё станаўленне ў часы Кіеўскай Русі, аж да канца XX стагоддзя заставалася ў рознай ступені залежнай ад суседзяў. Таму заканамерна, што да мастацкага асэнсавання беларускага жыцця звярталіся прадстаўнікі суседніх літаратур, найперш польскай і рускай, якія паказвалі беларускую рэчаіснасць у адпаведнасці са сваімі ўяўленнямі пра гісторыю свайго і чужых народаў. Гэты “суб’ектыўна нацыянальны” погляд на гістарычныя падзеі дазваляе не толькі гаварыць аб іх адмысловым успрыманні, але таксама аб нацыянальна-культурным уздзеянні на свядомасць чытачоў, аб фарміраванні з дапамогай літаратуры пэўных стэрэатыпаў, міфаў.

У XIX стагоддзі па пазалітаратурных прычынах (сярод іх варта найперш назваць паўстанні 1830 і 1863 гадоў, нараджэнне і развіццё нацыянальна-вызваленчага руху) беларуская зямля выклікала цікавасць рускіх пісьменнікаў. У ліку іх быў і Усевалад Салаўёў, сын знакамітага расійскага гісторыка, аўтар шэрагу папулярных твораў на гістарычную тэму другой паловы XIX стагоддзя. У 1876 годзе выйшаў з друку першы па часе выдання гістарычны раман Ус. Салаўёва *Князьёна Астрожская*. Падзеі, да якіх звярнуўся аўтар, адбываліся ў сярэдзіне XVI стагоддзя на тэрыторыі Рэчы Паспалітай або, дакладней, як заўважае аўтар, “на Литовской Руси”¹. Забягаючы наперад, адзначым, што, нягледзячы на прызнаны гістарычны факт аб’яднання Каралеўства Польскага і Вялікага Княства Літоўскага ў адну дзяржаву ў 1569 годзе, Ус. Салаўёў усяляк пазбягае афіцыйнай назвы дзяржавы *Рэч Паспалітая*, аддаючы перавагу назвам *Польша* і *Литва*². Тым самым У. Салаўёў свядома падзяляе літвінаў і палякаў і падштурхоўвае сваіх чытачоў да думкі, што гэта прынцыпова розныя народы, народы рознага пахо-

¹ Вс. С о л о в ь ё в, *Княжна Острожская*, “Роман-газета” 2001, №10 (1400), с. 1.

² *Ibidem*, с. 1, 3, 13, 34, 62, 70, 76.

джання, з розным стаўленнем да суседзяў, з рознай ментальнасцю. Сімпатыі ў Ус. Салаўёва выклікаюць літвіны, прычым, станоўчымі маральнымі якасцямі надзяляюцца ім выключна літвіны праваслаўныя.

У цэнтры рамана знаходзяцца князь Канстанцін (Васіль) Астрожскі і яго сям'я, галоўным чынам, пляменніца Астрожскага Гальшка (Алена / Лізавета / Эльжбета) Астрожская і яе няпростая гісторыя шлюбу з князем Дзмітрыем Сангушкам. Апавядальнік дастаткова падрабязна расказвае пра спадчынніцу магнацкага роду ў традыцыях касцюмна-гістарычнай прозы Аляксандра Дзюма. Гісторыя ў рамане – гэта фон, канцэптуальна арганізаваны пісьменнікам. Відаць таму, малюнак эпохі няпоўны: не паказана развіццё дзяржавы, даволі павярхоўна закранута жыццё шляхты і сялян. Хоць аўтар дае ацэнку каралеве Боне, Жыгімунту Аўгусту і яго асяродку, але адлюстроўвае іх як бы па-за гістарычным працэсам. Паўнаватасна паказаны толькі рэлігійны бок жыцця Заходняй Русі, але такі паказ не прэтэндуе на аб'ектыўнасць.

Трэба адзначыць, што ў *Князеўне Астрожскай* вельмі моцна адчуваецца сінтэз гістарычнай рэчаіснасці і аўтарскага вымыслу. Так, лёс Гальшкі ў творы Ус. Салаўёва мае шчаслівы фінал, што не супадае з рэальнай гісторыяй князеўны Астрожскай, якая вымушана была быць палітычнай цацкай у руках сваіх апекуноў і сваякоў. Праўда, апавядальнік на заканчэнні твора хаваецца за двухсэнсоўную фразу: "История красавицы Гальшки в том виде, как она здесь рассказана, передаётся из рода в род в далёких уголках Полесья"¹. Тым самым, аўтар як бы здымае з сябе адказнасць за недакладнасць пададзенай гісторыі чалавечага лёсу, падкрэслівае, што ў народнай памяці застаюцца найперш светлыя моманты з мінулага.

Канфлікт твора Ус. Салаўёва заснаваны на супрацьстаянні каталіцкай і праваслаўнай цэркваў на тэрыторыі ВКЛ. Прынятая ў 1596 годзе Брэсцкая ўнія да нашага часу неадназначна ацэньваецца гісторыкамі і грамадствам ў Беларусі. Для Ус. Салаўёва царкоўная ўнія і падзеі, якія ёй папярэднічалі, – пагібельны да літвінаў шлях. Тэрыторыя Вялікага Княства стала своеасаблівай арэнай, дзе сутыкнуліся каталіцтва, праваслаўе і пратэстантызм. Пры гэтым выбар насельнікам Рэчы Паспалітай кожнай з канфесій меў свае асаблівасці: каталіцызм абяцаў высокія пасады ў дзяржаве; праваслаўе пазіцыянавалася насельніцамі ВКЛ як рэлігія продкаў, спрадвечная і праўдзівая, а здрада яму як амаральная рэч, праваслаўе не гарантавала чалавеку кар'ерны рост; пратэстантызм пазіцыянаваў сябе як своеасаблівае вальнадумства, накіраванае на пашырэнне грамадзянскіх свабод і асветы, як рэлігія арыстакратаў па крыві і па духу. Рускі пісьменнік даволі аб'ектыўна паказаў, што канфесійная раз'яднанасць грамадства ўплывала на ўсе сферы грамадска-палітычнага і бытавога жыцця людзей, незалежна ад сацыяльнага і маёмаснага статусу. Так, у сцэне ўрачыстага асвячэння

¹ *Ibidem*, с. 79.

толькі што адбудаваў часткі да царквы Нараджэння Багародзіцы паказана канфесійная мазаіка жыхароў Астрога¹. Сваімі пропаведзямі айцец Антоніа Чэкіна заахваціў старэйшых сыноў Канстанціна Астрожскага перайсці ў каталіцтва: “Януш недавно так прямо и говорит: «Нет, у католиков не в пример лучше; в их костёлах только и можно молиться как следует»”². Праз трагедыю сям’і Астрожскіх паказана ўнутраная рэлігійная барацьба³ ў Рэчы Паспалітай. Сімбіёз праваслаўнай рэлігіі і рэштак паганства перададзены праз вобразы жыхароў палескай вёскі⁴.

Асаблівае месца ў раманае займае апісанне Вільні, дзе да прыходу езуітаў мірна суіснавалі прадстаўнікі ўсіх канфесій: “Хорошо и мирно жилось в Вильне – как будто какая-то благотворительная рука удалила отсюда все смуты и страсти, все религиозные волнения и вражду, бушевавшие в то время во всех центрах Европы. Пришелец с Запада, навивавшийся всяких ужасов, поражен был неожиданной картиной: русские, поляки, литвины, греки, армяне, татары, евреи и немцы, представители самых различных вероисповеданий, не питали друг к другу никакой вражды”⁵. Варта адзначыць, што вобраз езуітаў і езуіцкіх школ пададзены не проста з негатыўным адценнем, а акарыкатураны. Аўтар прадстаўляе езуітаў маральнымі монстрамі, якія пахіснулі не толькі спакой цэлага горада, але і ўсяго Княства і сталі завадатарамі рэлігійных канфліктаў.

Рэлігійныя сімпатыі персанажаў твора да праваслаўных ці каталікоў падаюцца як своеасаблівы падзел на “сваіх” і “чужых”. Ус. Салаўёў антыномію “каталік-праваслаўны” акцэнтуюе як супрацьпастаўленне “паляк-рускі”: любы праваслаўны чалавек – прыхільнік “русской церкви, русских обрядов, русского духовенства”⁶ – асацыяваўся з рускім, дзе “русскасць” да канца не атаясамлівалася з прыналежнасцю да этнічна рускіх, а найперш указвала на веравызнанне. Увасабленнем хрысціянскіх цнот у творы пададзены шчыры патрыёт “рускай” веры Канстанцін Астрожскі, які не пабаяўся мець адрозныя ад большасці арыстакратаў свайго часу канфесійныя перакананні.

У раманае Ус. Салаўёва адлюстраваны распаўсюджаныя погляды яго сучаснікаў і суайчыннікаў на гісторыю ўсходніх славян, у тым ліку і погляд на тое, што на землях Вялікага Княства Літоўскага першاپачаткова жыло нібыта рускае насельніцтва, якое мела выключна праваслаўнае веравызнанне. Аўтар неаднаразова згадвае менавіта прадавітых “русско-литовских вельмож”⁷, якіх проціпастаўляе фанабэрлівай і хітрай польскай арыстакратыі. Высокапастаўлены рымскі

¹ *Ibidem*, с. 2.

² *Ibidem*, с. 56.

³ *Ibidem*, с. 80.

⁴ *Ibidem*, с. 31–33, 49–55.

⁵ *Ibidem*, с. 38.

⁶ *Ibidem*, с. 10.

⁷ *Ibidem*, с. 5.

езуіт, калі апынуўся ў Вільні, то прыняў для сябе рашэнне, што “особенно в православной Литве нужно было хорошенько осмотреться и найти себе сторонников и учеников в среде влиятельных, вельможных семейств русских”¹. Гальшка Астрожская стала закладніцай і палітычнай, і канфесійнай сітуацыі ў Рэчы Паспалітай. Пры абмеркаванні кандыдатуры будучага зяця яе маці, княгіня Беата, каталічка і полька, не хацела бачыць мужам дачкі Дзмітрыя Сангушку, бо добра ведала яго і яго бацьку, якія “оба были православными и русскими до мозга костей”². Шчаслівым фіналам шлюбу Сангушкі з Гальшкай У. Салаўёў паказваў прыцягальную сілу праваслаўя на землях былога ВКЛ.

Пададзеныя ў творы малюнкi канфесійнага і бытавога жыцця нашых продкаў не выклікаюць сумненняў, што раман У. Салаўёва – выяўленне поглядаў на гісторыю насельнікаў заходніх ускраін тагачаснай Расійскай імперыі з пункту гледжання афіцыйнай гістарыяграфіі, угрунтаванай на ідэі “адна вера – адзін народ”.

Гісторыя Гальшкі Астрожскай зацікавіла і беларускую пісьменніцу Вольгу Іпатаву. У 1989 годзе на хвалі ўзмацнення цікавасці ў Беларусі да мінуўшчыны выйшла яе аповесць *Чорная княгіня*. Гэты твор таксама напоўнены дэталямі, якія дапамагаюць перадаць атмасферу трывожнага, у многім пераходнага перыяду. В. Іпатава дастаткова падрабязна расказвае пра сям’ю магнатаў Астрожскіх, пра складаныя адносіны Астрожскіх з іншымі арыстакратычнымі сем’ямі і каралеўскім дваром. Адною з галоўных гераінь выступае маці Гальшкі, княгіня Беата. У адрозненне ад Беаты з рамана У. Салаўёва, яна не паказана рэлігійнай фанаткай, хоць і з’яўляецца заўзятай каталічкай, яе ўчынкі больш матываваныя, шчасце дачкі для яе таксама важна, як і захаванне рэлігійнай незалежнасці. У сувязі з жыццём Беаты гаворыцца і пра каралеву Бону Сфорца³. Падрабязна распавядаючы пра лёс гэтай уладнай італьянкі, аўтар спрабуе раскрыць асновы палітычнага курсу Рэч Паспалітай і зразумець, чаму некалі магутнае Княства апынулася ў “нацыянальным крызісе”. Лёс самой князеўны Астрожскай паказаны ў *Чорнай княгіні* больш пэўна і поўна. Адлюстроўваючы гісторыю сваёй гераіні В. Іпатава па-мастацку асэнсоўвае і развіццё эпохі, імкнучыся закранаць усе яе сферы, але найперш духоўную і матэрыяльную.

Калі структура рамана У. Салаўёва бліжэй да структуры аповесці з яе адной, але разгалінаванай сюжэтнай лініяй, то структура аповесці В. Іпатавай бліжэй да раманнай структуры, таму што важнае значэнне набывае ў творы яшчэ і лінія жыцця кампаньёнкі князеўны Астрожскай засцяпковай шляхцяніцы Евы Ваяраўны Касцевіч. Яе вобраз з’яўляецца адным з ключавых для разумення лёсу беларускага народа. Знаёмячы з дзяцінствам Евы, пісьменніца расказвае пра сацыяльны статус

¹ *Ibidem*, с. 13.

² *Ibidem*, с. 11.

³ В. І п а т а в а, *За морам Хвалынскім: аповесці і апавяданні*, Мінск 1989, с. 271–273.

і сацыяльную стратыфікацыю шляхты, пра ўзаемаадносіны шарачковай шляхты і ўплывовых магнатаў¹. Еўка распавядае гісторыю свайго бацькі, які ганарыўся вельмі шляхетным паходжаннем, але ў часы службы ў Радзівілаў ён граў хутчэй ролю блазна або слугі, чым роўнага па статусе шляхціца: “Не раз, кажуць, пасылаў гаспадар маршалку двара запячатаны «білет» з загадам даць колькі там бізуноў-корбачаў бацьку”². Праз запісы Еўкі В. Іпатава распавядае пра жыццёвы ўклад сям’і Астрожскіх, пра іх стаўленне да адукацыі, да рэлігіі і палітыкі, што праводзілася ў ВКЛ у тыя часы³. Еўка ў аповесці – сувязное звяно паміж магнатамі і простымі людзямі. Яе імкненне жыць па-чалавечы кожны раз натываецца на сумнае ўсведамленне: “...людзі роўныя, бог стварае іх аднолькавымі, і толькі лёс распараджаецца, каб адзін быў у золаце і раскошы, а другі – ледзь валачыў ногі”⁴.

Беларуская рэчаіснасць у аповесці пададзена ў пераходным стане, напоўненым чаканнем змен. У грамадстве няма адзінства, яго падзяляюць сацыяльныя межы, арыстакраты зневажаюць шарачковую шляхту, а тыя – мужыкоў; няма і адзінства веры: адны вызнаюць праваслаўе, другія – каталіцызм, трэція – пратэстантызм, у прыватнасці такое яго адгалінаванне, як кальвінізм. Трэба адзначыць, што рэлігійныя ўзаемаадносіны паказаны без Салаўёўскага супрацьпастаўлення каталіцызму і праваслаўя і негатыўнай характарыстыкі пратэстантызму, але з іх унутраным непрымірэннем. Так, бацька Еўкі адмаўляецца даваць бласлаўненне на шлюб дачкі з кальвіністам, абапіраючыся толькі на рэлігійныя адрозненні: “Раз яго мосць выбрала для сабе гэтую новую веру, я нічога не магу сказаць пра яе благога – яму відней. Але дачка мая, як і мае продкі адвеку, праваслаўныя. Калі ёй так проста веру бацькаву змяніць, то як яна будзе вернаю малжонкай свайму мужу?”⁵.

У той жа час устрымліваючыся ад рэзкіх ацэнак канфесійных стасункаў, В. Іпатава спрабуе суаднесці гістарычную рэчаіснасць са сваёй з сучаснасцю, з развіццём гістарычнага досведу сваіх суайчыннікаў. З гэтай мэтай пры асвятленні гістарычных і культурных рэалій мінулага яна ўводзіць рэальных гістарычных дзеячаў, такіх як Сымон Будны і Лаўрэн Крышкоўскі⁶. Дарэчы, беларускія кальвіністы ў рамане пададзеныя прыхільнікамі асветы і патрыятычна настроенымі людзьмі. Тым не менш, беларуская пісьменніца свядома абышла ў аповесці адлюстраванне момантаў абвастрэння канфесійных адносін, маральныя якасці яе герояў не залежаць ад канфесійнай прыналежнасці.

Нацыянальныя погляды аўтараў адбіліся і на характарыстыцы і вызначэнні месца дзеяння ў творах. У рамане У. Салаўёва месца

¹ *Ibidem*, с. 233–235.

² *Ibidem*, с. 233.

³ *Ibidem*, с. 241–247.

⁴ *Ibidem*, с. 249.

⁵ *Ibidem*, с. 282.

⁶ *Ibidem*, с. 296.

дзеяння называецца рускай зямлёй, а ў *Чорнай княгіні* гаворыцца пра “нашы русінскія землі і род Астрожскіх, слаўных рыцараў Белай Русі і Валыні”¹. Назва “Белая Русь” у тэксце аповесці В. Іпатавай фігуруе не аднойчы², і героі падкрэсліваюць сваю прыналежнасць да беларускай зямлі. Так, бацька Еўкі сцвярджае, што ён мае гонар быць беларускім шляхціцам³, старая Баркулабіха выразна падзяляе сваё, роднае і чужое, навязанае⁴. Польскай мове мясцовымі шляхціцамі і простымі людзьмі супрацьпастаўляецца “мова беларусінаў”⁵. Заканамерна, што ў рамане *Князьёўна Астрожская* нічога падобнага няма, бо для У. Салаўёва беларусы – частка рускага племені, а літвіны – вымушаныя жыць у Рэчы Паспалітай прыхільнікі рускай веры. Таму ні аб якой “Белай Русі” як аб самастойнай дзяржаве гаворкі быць не магло.

Значнае месца ў аповесці В. Іпатавай адводзіцца адлюстраванню росту чалавечай і этнічнай самасвядомасці насельнікаў Вялікага Княства Літоўскага. Так, звычайная шляхцянка Еўка пад уплывам жыццёвых выпрабаванняў і кахання прыходзіць да разумення, што ўсе людзі народжаныя свабоднымі і не абавязаныя пакорліва падпарадкоўвацца магнатам і ўвогуле чужой волі: “за гэтыя дні Еўка многа разоў спрабавала тлумачыць яму [бацьку], што, заціснутыя паміж дзвюма магутнымі сіламі, думаючы пра сваю дзяржаўнасць, лепшыя людзі Княства шукалі асобнай рэлігіі, грунтуючыся на якой можна было б стварыць самастойную дзяржаву”⁶. Каханы Еўкі Марцін ўсведамляе неабходнасць распаўсюджвання асветы на тэрыторыі Белай Русі, а разам з тым і важнасці напісання падручніка беларусінскай мовы⁷.

Трэба адзначыць, што тэма нацыянальнага самаўсведамлення – адна са стрыжнёвых для беларускай літаратуры канца ХХ стагоддзя, таму, нядзіўна, што беларуская пісьменніца, звяртаючыся да падзей ХVI стагоддзя, укладвала ў вусны сваіх герояў ідэі, якія дамінавалі ў літаратуры ХІХ–ХХ стагоддзяў. Шмат месца ў аповесці надаецца развагам аб статусе старабеларускай мовы ў грамадстве, аб межах асабістай свабоды чалавека, аб ролі адукацыі ў станаўленні грамадзянскіх пачуццяў і ідэалаў чалавека, аб узаемаадносінах падданных Кароны і літоўскіх князёў. Пафас гэтых разважанняў у творы В. Іпатавай зводзіўся да сцвярджэння ідэі пра самабытнасць Радзімы, пра заканамернасць выбару ёй самастойнага шляху. Таксама не дзіўна, што У. Салаўёў гэтых тэм ў сваім рамане не закранаў. Зварот да патрыятызму для руская літаратуры няновы, тым не менш у другой палове ХІХ стагоддзя апроч гістарычнага станаўлення рускага народа дамінавалі тэмы

¹ *Ibidem*, с. 243.

² *Ibidem*, с. 267, 272, 276, 277

³ *Ibidem*, с. 283.

⁴ *Ibidem*, с. 288.

⁵ *Ibidem*, с. 236, 245.

⁶ *Ibidem*, с. 283.

⁷ *Ibidem*, с. 297.

нацыянальнага яднання ў рамках Расійскай Імперыі. Таму “прынясенне ў ахвяру” гістарычнай рэальнасці і пазбяганне пэўных назваў і падзеяў для аўтара апраўданае.

Раман У. Салаўёва *Князьёна Астрожская* і апавесць В. Іпатавай *Чорная княгіня* заснаваныя на адлюстраванні аднаго гістарычнага сюжэта, але аўтары па-рознаму яго ўвасабляюць. У. Салаўёў імкнуўся апаэтызаваць і рамантызаваць гісторыю кахання на фоне паказу жыцця насельнікаў Вялікага Княства Літоўскага. В. Іпатава ставіла перад сабой іншую задачу: на прыкладзе лёсу няшчаснай жанчыны, якая не магла самастойна прымаць рашэнні і распараджацца сваім жыццём (трэба заўважыць, што гаворка ідзе не толькі пра князьёну, але і пра яе служанку Еўку), аўтар іншасказальна падала гісторыю станаўлення беларускай самасвядомасці. І як Еўка ўрэшце сталася вольнай ад князьёны і яе маці, так і Беларусь у будучым здабудзе сваю выпакутаваную свабоду.

Творы У. Салаўёва і В. Іпатавай адказваюць патрабаванням, якія прад’яўляюцца да твораў гістарычнай прозы. Але аналіз нацыянальна-культурнага ракурсу ў рамане *Князьёна Астрожская* і апавесці *Чорная княгіня* паказвае, што адлюстраванне нацыянальна-культурных рэалій у мастацкім творы канцэптуальнае і пераважна тэндэнцыйнае.

Yana Hurskaya

National and Cultural Perspective in the Picture of Historical Events with the Example of the Novel *Princess Ostrog* by Solovyov and the Narrative *Black Princess* by Ipatova

A b s t r a c t

A national and cultural perspective is a perspective which allows studying typical characteristics of interpreting historical events in literature. The reflection of national and cultural realities in literature is conceptual and mostly biased. It is determined by the historical time, social and cultural circumstances, the author's experiences and perceptions of certain national reality.